

Beslut

Datum 2024-06-26

Dnr 2023:8101

Sida **1 (19)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Bildningscentrum Facetten i Åtvidabergs kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Bildningscentrum Facetten avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Bildningscentrum Facetten den 13 och 14 maj 2024. Besöket genomfördes av utredarna Sevi Karoussi och Roger Persson.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Bildningscentrum Facetten i Åtvidabergs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är ämnesintegrerat under alla gymnasieår
- arbeta med inslag i undervisningen som ger samtliga elever möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplat till hedersförtryck

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Bildningscentrum Facetten i Åtvidabergs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **hög utsträckning** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 19 december 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att kunskapsområdet förekommer under alla år på gymnasiet och att undervisningen är uppdaterad och aktuell. Dessutom fångar undervisningen upp aktuella frågor i och utanför skolan som är knutna till kunskapsområdet. Lärarna använder sig av elevhälsan och externa aktörer i sin undervisning för att bredda och fördjupa delar av kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att kunskapsområdet återkommer i flera gymnasiegemensamma ämnen och har en koppling till skolans värdegrundsarbete. Lärarna samordnar dock inte sin planering och undervisningen präglas inte av ämnesintegrering.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att det skiljer sig mellan olika program och lärare gällande vilka möjligheter eleverna får att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer med koppling till hedersförtryck. Däremot ser lärarna till att eleverna får undersöka hur kön påverkar människors livsvillkor, reflektera över respektfulla relationer och diskutera betydelsen av samtycke.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att det finns inslag i undervisningen i flera gymnasiegemensamma ämnen där eleverna får diskutera olika frågor inom kunskapsområdet. Det framkommer även att lärarna arbetar aktivt med att främja ett öppet klimat så att alla elever oavsett könstillhörighet vill och vågar reflektera och samtala.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna bemöter uttryck för intolerans, destruktiva jargonger och

normer och arbetar aktivt med det på skolan. Lärarna arbetar medvetet med värdegrundsfrågor inom ramen för undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att eleverna får möjlighet att påverka den undervisning som rör sexualitet, samtycke och relationer. Eleverna får tycka till om upplägg och innehåll via enkäter och genom att få välja olika arbetsformer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Undervisningen är återkommande och aktuell under alla år på gymnasiet

Granskningen visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer är återkommande under alla år på gymnasiet. Undervisningen är dessutom uppdaterad och aktuell.

Av samtliga intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna under sina tre år på gymnasiet har arbetat med olika moment och områden som är kopplade till kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Det gäller främst i ämnena samhällskunskap år 1 – 3, naturkunskap år 1 och 2 och biologi år 2, men även i andra ämnen. I såväl samhällskunskap som historia och religionskunskap har eleverna arbetat med inslag som rör genus och kvinnors och mäns roll i samhället. Under år 3 har lärare och elever i religionskunskap arbetat med frågor som kan knytas till hedersrelaterat våld och förtryck. I engelska och svenska under år 3 har eleverna gjort textanalyser utifrån ett genusperspektiv och bland annat arbetat med texter som har handlat om förtryck. Dessutom har undervisningen i idrott och hälsa inbegripit diskussioner om könsroller, samtycke och våld i nära relationer. Av intervjuer med såväl elever som lärare framgår att lärarna håller sig uppdaterade på kunskapsområdet genom att ta del av aktuella nyheter samt genom föreläsningar och aktiviteter som skolan anordnar. Dessutom ser lärarna till att läromedlen håller sig aktuella genom att regelbundet uppdatera materialet. Även eleverna uppger att undervisningen är uppdaterad och berättar

bland annat att de har arbetat med olika begrepp som till exempel diskrimineringsgrunderna samt betydelsen av olika pronomen som hen, han och hon.

Undervisningen fångar upp dagsaktuella frågor knutna till kunskapsområdet

Granskningen visar att vardagshändelser eller aktuella samhällsfrågor med koppling till kunskapsområdet är en del av undervisningen.

Lärarna uppger att de följer och fångar upp aktuella händelser från nyhetsmedia och sociala medier som har koppling till kunskapsområdet, exempelvis olika domar och statistik som eleverna får möjlighet till att reflektera och samtala om. Enligt eleverna är det lätt att ta upp frågor om sådant som eleverna har hört eller läst på nyheterna. Om det är något som hör till ämnet och är viktigt ser lärare till att eleverna får tid att diskutera i början av lektionen. Eleverna från högskoleförberedande program berättar att lärarna i religionskunskap, samhällskunskap och idrott och hälsa tar upp aktuella nyhetshändelser och inlägg från sociala medier som de sedan får diskutera och som de kan relatera till.

Undervisningen breddar och fördjupar olika perspektiv med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet

Granskningen visar att lärare använder sig av elevhälsans kompetens i sin undervisning för att bredda och fördjupa delar av kunskapsområdet. Skolan använder sig även av externa aktörer för att bredda perspektiv i undervisningen.

Rektorn berättar att när de nya delarna om kunskapsområdet blev en del av läroplanen inledde rektorn och lärarna tillsammans med elevhälsan ett arbete på skolan för att identifiera vad som var nytt och för att systematisera lärarnas arbete med kunskapsområdet. Lärarnas samarbete med delar av elevhälsan har fortsatt sedan dess. Såväl lärare som elever uppger exempelvis att skolans kurator har hållit föredrag om parrelationer och maktstrukturer för bland annat elever i år 2 och 3. Därvid har skolsköterskan deltagit i undervisningen i naturkunskap för att bredda undervisningen i frågor som handlar om sexualitet. Eleverna har också tagit del av olika gemensamma föreläsningar och aktiviteter som skolan anordnar under en temavecka varje år. Föreläsningarna har bland annat handlat om våld i nära relationer och könsöverskridande identitet. Lärarna berättar att de arbetar för att koppla föreläsningarnas innehåll till sin egen ämnesundervisning.

Såväl elever som lärare berättar att kuratorn förbereder eleverna inför föreläsningarna och berättar om syftet med att besökarna kommer till skolan. Förutom dessa besök och föreläsningar så har elevhälsan tagit fram ett antal aktiviteter med koppling till kunskapsområdet som eleverna ska genomföra på mentorstiden under läsåret. En av aktiviteterna handlar om samtycke.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kunskapsområdet återkommer i flera gymnasiegemensamma ämnen

Granskningen visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer förekommer i flera gymnasiegemensamma ämnen. Genom skolans introduktionsveckor och kontinuerligt i undervisningen säkerställer lärarna att såväl faktakunskap som värdegrund finns med och på så sätt bildar en helhet.

Av dokument om skolan från huvudmannen som Skolinspektionen tagit del av och från samtliga intervjuer framkommer att sju av åtta gymnasiegemensamma ämnen berör sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen. Detta gäller för både yrkesförberedande och högskoleförberedande program. Det förekommer även i kurser inom ämnen som inte är gymnasiegemensamma. Utifrån skolans årshjul med aktiviteter för läsåret framgår också att lärarna och elevhälsan ska arbeta aktivt med värdegrundsfrågor i undervisningen för att öka elevernas kunskaper inom kunskapsområdet.

Undervisningen präglas inte av ämnesintegrering

Granskningen visar att lärarna inte samplanerar sin undervisning om sexualitet, samtycke och relationer och att undervisningen inte präglas av ämnesintegrering.

Av intervjuer med rektorn och lärarna samt av dokument från huvudmannen framgår att skolan har ett samarbete med Amnesty. Lärarna i samhällskunskap planerar tillsammans en Amnestydag för elever på högskoleförberedande program i år 1 och 2. Dagen innehåller en föreläsning och efterföljande diskussioner i klasserna. Innehållet skiftar från år till år och berör olika delar av kunskapsområdet, till exempel situationen för homosexuella runt om i världen eller frågor om hedersrelaterat våld. Av intervjuer med såväl rektorn som lärarna framgår dock att samarbetet om sexualitet, samtycke och relationer i övrigt mellan lärarna inte är utvecklat. Generellt sett planerar inte lärarna gemensamt för att synliggöra hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop med såväl läroplanens olika delar som skolans värdegrundsarbete. Enligt rektorn och lärarna finns det olika pedagogiska forum när lärarna kan samarbeta med varandra kring kunskapsområdet. Enligt lärarna samarbetar de främst inom respektive ämne och i intervjuerna framkommer få tydliga exempel på samarbeten mellan olika ämnen. Lärarna uppger att det borde finnas mer tid till att diskutera kunskapsområdet tillsammans i kollegiet samt att arbetet med detta var mer utspritt under året.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut**Undervisningen ger inte alla elever möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt kopplat till hedersförtryck**

Granskningen visar att eleverna får möjlighet att kritiskt granska olika föreställningar om kvinnligt och manligt och hur sexualitet och relationer framställs i olika medier. Det skiljer sig dock mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram i vilken omfattning eleverna får möjlighet att utveckla kunskaper om sådana maktstrukturer som kan knytas till hedersförtryck.

Elever från yrkesförberedande program uppger att de har kritiskt granskat hur det ser ut för kvinnor och män inom försäljning och service och diskuterat att kvinnor inte har samma förutsättningar. Eleverna berättar att de i religionskunskap har arbetat med att titta på kvinnor och mäns olika livsförhållanden utifrån olika religioner. Även elever från högskoleförberedande program ger exempel på att de har fått möjlighet att granska kvinnligt och manligt bland annat i samhällskunskap och uppger i intervju att det har funnits hela arbetsområden om genus, kvinnans roll i samhället och att en lärare exemplifierade med hjälp av en barnbok vilka föreställningar och förväntningar som finns på olika kön.

Vidare uppger eleverna på högskoleförberedande program att de har haft möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Exempelvis har undervisningen i religionskunskap omfattat frågor om hedersproblematik medan undervisningen i idrott och hälsa har berört våld i relationer. Detta skiljer sig från eleverna på yrkesförberedande program som uppger att de inte berört frågor om heder i undervisningen. I intervju med lärarna som undervisar gymnasiegemensamma ämnen framkommer att de har berört hedersrelaterat våld och förtryck lite när de har pratat om maktstrukturer kopplat till kön, men inte avsatt tid för att titta mer ingående på det. Vissa lärare upplever att det är svårt att planera in och hinna med allt i undervisningen.

Av intervjuer med elever framgår att de i flera gymnasiegemensamma ämnen också har haft möjligheter att kritiskt granska hur olika relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. Enligt eleverna har lärarna berört olika delar av detta i samhällskunskap, naturkunskap, svenska, idrott och hälsa, historia och religionskunskap. I idrott och hälsa och svenska har elever från högskoleförberedande program exempelvis pratat om hur relationer och sexualitet framställs i olika sociala medier och reklam genom att exempelvis hålla i argumenterade tal om hur kvinnor framställs i sociala medier och bloggar. Eleverna berättar också att de har hållit liknade presentationer i samhällskunskap utifrån ämnen som sexualitet och samtycke samt genus och sociala medier.

I elevintervjuerna framkommer även att eleverna deltagit på föreläsningar med ungdomsmottagningen som bland annat tog upp ämnen som pornografi och

kränkningar på sociala medier. Utifrån föreläsningarna har eleverna fått samtala om hur pornografi kan ge en falsk bild över hur sex verkligen går till. Av lärarintervjuer framkommer även att flera lärare spontant brukar upp sådant med koppling till kunskapsområdet som framställs i olika medier och sammanhang. Exempelvis har eleverna utifrån ett etiskt och moraliskt dilemma om prostitution fått kritiskt granskat en digital plattform för sexuellt och pornografiskt material. De har fått reflektera och diskutera med varandra om vad som är okej att göra och säga i plattformen. Elevernas bild bekräftas i lärarintervjuerna och exempelvis berättar lärarna i samhällskunskap och naturkunskap att undervisningen har berört pornografi i relation till massmedia och hjärnans funktion.

I undervisningen får eleverna reflektera över respektfulla relationer och samtycke

Granskningen visar att eleverna får möjlighet att utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation och erfarenheter samt förstå betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Av samtliga intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna har diskuterat hur trygga relationer kan se ut och vikten av att behandla varandra med respekt i flera ämnen. De har även diskuterat betydelsen av samtycke och samtyckeslagen i bland annat undervisningen i samhällskunskap. Eleverna berättar att de även pratat om relationer och samtycke i naturkunskap samt i idrott och hälsa och att de då till exempel fick se en film om samtycke och en praktisk uppgift i att placera ut olika händelser längs med en tidslinje. Vidare framkommer i intervju med lärarna att eleverna också samtalat om samtycke genom litteratur och film i svenska. I idrott och hälsa har läraren arbetat med olika värderingsövningar där de pratar om respekt och inkluderande miljö samt hur eleverna pratar med varandra ute på en fotbollsplan. Utöver det har eleverna även arbetat med betydelsen av samtycke på mentorstiden och i samband med att en extern föreläsare besökte skolan och bland annat beskrev hur en trygg relation ska se ut och vad som kan vara tecken på en sämre relation. Enligt eleverna pratade de sedan i helklass om innehållet i föreläsningen och att det var naturligt att prata vidare om det i klassen eftersom föreläsningen skapade nyfikenhet och diskussioner bland elever.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller aktiva insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat

Granskningen visar att det finns inslag i undervisningen där eleverna får diskutera olika frågor som rör kunskapsområdet och att det finns förhållningssätt för att främja god samvaro och trygghet i klassrummet.

Av intervjuerna med både lärarna och eleverna framkommer att de på skolan arbetar aktivt med att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat, så att elever oavsett könstillhörighet ska vilja och våga reflektera och samtala. Klasserna på Bildningscentrum Facetten varierar i storlek och det förekommer klasser som är förhållandevis små till hur det kan se ut på andra gymnasieskolor. Eleverna uppger att de känner sig inkluderande och att det finns tydliga ramar för hur det ska vara i klassrummet. Enligt eleverna finns det respekt för ämnet och diskussionen. Lärarna är tydliga med att eleverna får ha olika åsikter och att man behöver ta hänsyn till att inte alla tycker lika. Eleverna beskriver att lärarna hanterar diskussionerna och att det är sällan som de spårar ur. Enligt eleverna tar lärarna upp för dem relevanta frågor och undviker inte frågor som är känsliga eller svåra. Exempelvis har läraren i idrott sagt till eleverna att skriva ner frågor om samtycke anonymt i en burk som läraren sedan läste upp och som eleverna fick diskutera.

Vidare framkommer i intervju med lärarna att det i stort är en god stämning på lektionerna, men att det kan se olika ut i klasserna beroende på elevgrupp och år. Lärarna uppger att eleverna i allmänhet är trygga och att de respekterar varandra. Enligt lärarna är det viktigt att skapa en god relation till eleverna, för att eleverna sedan ska bli bekväma i den här typen av samtal. För att åstadkomma detta sätter lärarna tonen och anger vilka ramar som gäller när de diskuterar sexualitet, samtycke och relationer och vilka förhållningsregler som gäller för hur eleverna ska bete sig när pratar om ett känsligt ämne. Till exempel pratar lärarna med eleverna om vad som inte är ett okej beteende och vilka ord och uttryck som inte är lämpliga att använda.

Lärarna synliggör begränsade normer i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen är normmedveten och att lärarna ser till att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade. Dessutom får eleverna möjligheter till att reflektera över hur normer som rör könsroller kan begränsa människors handlingsutrymme.

Såväl lärare som elever berättar att de pratar öppet om kunskapsområdet och att eleverna respektera varandra. I intervju med lärare framkommer att eleverna har fått reflektera över hur normer som rör könsroller, könsidentitet och sexuell läggning kan påverka människors handlingsutrymme i samhällskunskap, idrott och hälsa, naturkunskap och religionskunskap. Bland annat har eleverna berört könsnormer när de har diskuterat jämställdhet i yrkeslivet, när de recenserar film, läser litteratur eller när de har arbetat utifrån ett genusperspektiv i svenska och diskuterat olika normer, vad som anses kvinnligt och manligt, vilka skillnader finns och hur det har sett ut över åren. Några elever ger exempel på hur de i samhällskunskap har diskuterat om mäns och kvinnors roll i samhället i relation till historia, till exempel under andra världskriget eller 1920-talet när kvinnorna demonstrerade för rösträtt och att det nu hundra år senare fortfarande är ett problem med jämställdhet i samhället.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Det finns ett övergripande värdegrundsarbete på skolan där lärarna bemöter hårt språkbruk

Granskningen visar att lärarna bemöter utspel och uttryck för intolerans, destruktiva jargonger och normer som elever uttrycker och arbetar medvetet med värdegrundsfrågor i undervisningen.

I intervju med eleverna framkommer att vissa sexistiska och homofoba uttryck förekommer bland eleverna på skolan, men att eleverna upplever att lärarna överlag markerar om elever uttrycker kränkande kommentarer. Enligt eleverna finns det tydliga ramar på hur det ska vara i klassrummet och att mentorerna är tydliga med när det är okej att skratta om saker och vikten av att respektera att alla har olika åsikter. Även lärarna uppger i intervju att de reagerar direkt när och om de hör hårt språkbruk och att de hänvisar till skolans värdegrund och förhållningsregler. Vidare uppger rektorn att lärarna följer de riktlinjer som står i skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling samt arbetar förebyggande med en mängd olika aktiviteter kopplat till kunskapsområdet, där både lärarna och elevhälsan är ansvariga att det genomförs. Enligt rektorn är det sällsynt på skolan att elever har känt sig kränkta eller elever som uttrycker sig nedlåtande mot andra. Exempelvis anordnar skolan en tävling varje år där klasserna får dekorera ett lakan utifrån värdegrundsord. Lärarna berättar att i början av läsåret arbetar de med relationsbyggande aktiviteter med eleverna för att skapa en ökad trygghet på skolan. Dessa aktiviteter följs upp med eleverna och

utvärderas för att lärarna ska kunna använda det i sin fortsatta planering av undervisningen kopplat till kunskapsområdet. Dessutom utbyter lärarna information med varandra när det kommer till utvärdering av skolans värdegrundsarbete.

Elevdelaktighet

Eleverna får möjlighet till att påverka undervisningens genomförande inom kunskapsområdet

Granskningen visar att eleverna har möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

I intervjuer med såväl elever som lärare framkommer att eleverna ofta får möjlighet att tycka till om undervisningen genom att svara på enkäter. Lärarna berättar att de sedan diskuterar med eleverna vad dessa visar. Enligt eleverna har de alltid möjlighet att ta upp med lärarna om det är något extra de vill prata om och att de ibland även får påverka när och hur de ska genomföra och redovisa vissa uppgifter. Eleverna har även fått utvärdera aktiviteter under skolans temavecka och bland annat framfört önskemål om att aktiviteterna och föreläsningarna borde spridas ut till flera veckor. Likaså har eleverna fått vara med och utvärdera de introduktionsveckor i början av läsåret och som har inslag som rör sexualitet, samtycke och relationer. Enligt lärarna får eleverna också vissa möjligheter att påverka genomförande, innehåll och form på examinationsform i undervisningen. Det framkommer också att lärarna varierar sitt upplägg i undervisningen utifrån eleverna önskemål, till exempel om läraren ska hålla genomgångar eller om eleverna vill ha mer diskussioner.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är ämnesintegrerat under alla gymnasieår

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Rektorn har även ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får

möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Lärarna ska också organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Granskningen visar att undervisning om kunskapsområdet förekommer i flera ämnen på skolan men att lärarna inte samordnar sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter därmed begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och generellt ger undervisningen eleverna få möjligheter till fördjupning i genom att tillämpa olika perspektiv. Genom att lärarna har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#)

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger samtliga elever möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplat till hedersförtryck

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

Granskningen visar att det skiljer sig mellan de högskoleförberedande programmen och yrkesprogrammen i vilken utsträckning eleverna har möjligheter till att möta inslag i undervisningen som ger dem möjlighet att utveckla kunskaper om sådana maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik. De exempel som framkommer i granskningen rör främst de högskoleförberedande programmen. Genom att omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck kan eleverna rustas med information, kunskaper och positiva värden för att ha trygga och respektfulla relationer. En sådan undervisning av hög kvalitet kan bidra till främjande arbete mot våld i ungas partnerrelationer.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att eleverna ska ha ett kritiskt förhållningssätt och stärka deras förmåga att fatta egna beslut. Det innebär att i den samlade undervisningen arbeta medvetet för att alla elever ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till heder och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Sevi Karoussi. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Roger Persson och Marcus Rönnegård deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁵

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁶ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁷

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁸ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁹

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹⁰

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁵ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁶ 1 kap. 4 § skollagen.

⁷ 1 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 5 § skollagen.

⁹ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹⁰ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹¹

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹²

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹³

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁴ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹¹ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹² Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁵

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁶ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.¹⁷

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁸

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁹ Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

¹⁹ 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²⁰

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²¹

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²²

²⁰ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²² Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.